

HANUŠ
SCHWAIGER.
STUDIE KU
ZRÁDNEMU
PRSTENU. —
KRESBA TUŽKOU.
MAJIT. PROF. T. G.
MASARYK PRAHA.

HANUŠ
SCHWAIGER.
HOLANDSKÉ
ZÁTIŠÍ. —
AKVARELA. MAJ.
V. RYT. LANNA V
PRAZE.

VEŘEJNOSTI PŘEDKLÁDÁME DNES SOU-
BORNÉ ČÍSLO H. SCHWAIGRA. ŽEL —
TEPRVE DNES. DÁVNO JIŽ MÉLO BÝT
NABRÁNO Z TOHOTO PRAMENE PLNÉHO
A ČISTÉHO. LEČ NIKDY NENÍ ZMEŠKÁ-
NO. OBZVLÁŠTĚ NE DNES, KDY ČASTO
TAK MÁLO ROZDÍLU MEZI UMĚNÍM A LŽI-
UMĚNÍM SE DĚLÁ, A TO NAMNOZE
PRÁVĚ OD TĚCH, KTERÍ PROSTŘEDNÍKY
MEZI UMĚNÍM A ŠIRŠÍMI KRUHY BÝTI
MAJÍ. — MEZI PRACÍ, PŘI VNIKUTÍ
DO BOHATSTVÍ VESMĚS CENNÉHO MA-
TERIALU, BYLI BYCHOM DLE SVÉHO
CITU NEJRADĚJI VYDALI SAMOSTATNÉ
DÍLO, AUTORA DŮSTOJNÉ, JEŽ BY SVÝM
OBSAHEM ROVNOCENĚ SE BYLO DRU-
ŽILO K NEJVĚTŠÍM DÍLŮM DNEŠNÍHO
UMĚNÍ VŮBEC, — ŽEL BYLO VÍC LÁSKY
NEŽ PROSTŘEDKŮ, A PROTO ZŮSTALO
PŘI TĚTO FORMĚ. — REPRODUKCE JSOU
PŮVODNÍ A DLE ORIGINÁLŮ VESMĚS
NOVĚ PRACOVÁNY. PŘI TĚTO PŘILEŽI-
TOSTI ZVLÁŠTĚ OCHOTNÝM ZAPŮJČE-
NÍM ORIGINÁLŮ BYLI NÁM NÁPOMOCNI:
UMĚL. NAKLADATELSTVÍ H. O. MIETHKE,
»ARTARIA & CO.« GERLACH A SCHENK
VESMĚS VE VÍDNI. PANÍ A. WIESNEROVÁ
A ALOIS WIESNER NAKLADATEL, VOJT.
RYT. LANNA, PROF. T. G. MASSARYK,
PROF. F. STUPECKÝ A PROF. F. TÁBOR-
SKÝ VESMĚS V PRAZE, VŠEM NÁŠ
VŘELÝ DÍK. REDAKCE.

J. PREISLER.

JOHAN RUSKIN. Pověstná čínská zeď literární, kterou naše milá česká vlast bývala otočena, prý už byla zbořena — tvrdil nedávno kdosi. Dovolujeme si zdvořile o tom pochybovat, nebo nejvýš připouštíme, že byla zbořena jen na hranicích k některým národům, k. p. francouzskému. Že však v plné své slité a důkladně vyspárované solidnosti trvá dál, třeba naproti kultuře anglické, toho ani nejohnivější sebechvála neodčiní. Jaká to asi tloušťka zdi čínské mezi Anglií a Čechy, když první zprávy o muži takového významu, jako je John Ruskin, nesměle začínají k nám dolehat v kusých stránkách po padesáti letech veliké, slavné a hluboké jeho činnosti! A Ruskin není jediný, o čemž do včerejška či dokonce do dneška dobří Čecháčkové neměli ani tušení! Jaká řada velkých lidí je v Anglii posledních padesáti let — básníků, filosofů, malířů, sochařů, publicistů —, jejichž jména u nás vůbec ještě ani nenalezají ozvuku v mysli čtenářově! Je přímo strašidelné, že »anglická knihovna« u nás začala americkým literárním paňácou Markem Twainem — čínská věž ještě trčí okolo Čech do kolika-patrové výše a mnoho dělníků pilných bude zapotřebí, mnoho motyk a skřípajících koleček, než ji rozvezeme! —

Smrt člověka bývá silným impulsem, aby se známost o jeho práci životní rozšířila takřka v týdnů. Tak i smrt osmdesátiletého kmeta anglického roznese jméno jeho a jakous takous představu o jeho úsilí půlvěkovém víc a šir než půlvěku jeho života. Podivuhodný vliv smrti, jež zahazuje v dějinách myšlenky a myslitelů zpravidla novou bohatší kapitolu!

U nás ovšem teprv začne se poznávat, kým byl Ruskin a co znamená jeho práce. Co se dosud u nás tu a tam objevilo, (také Volné Směry v loni přinesly úryvky z jeho knih, pokud měly vztah k umění) je pouhý první krok. Na tom nebude lze přestat. Proto také články vyvolané jeho smrtí, ani tento zběžný náčrt náš, neznamení, že by několika příležitostnými slovy byla kapitola »John Ruskin« v českém dění kulturním opět zakončena.

*

Otec Ruskinův, poctivý starosvětský obchodník se španělským vínem, milovník básní a umění, zejména velký obdivovatel Byrona, vštipil záhy synu svému zálibu svou, chtěje ho mít druhým Byronem. A naučil jej mluvit pravdu, věc tak důležitou, že syn později uznal za potřebné, vytknout to se zvláštním důrazem na jeho kameně náhrobním. Matka, žena zvláštní schopností vychovatelské, do jedenáctého roku vedla sama výlučně Johnovo vychování — dojísta v teplém zákoutí šťastného domova, bez nejmenšího vanu krutého života zevnějšího, dán byl do srdce jeho zárodek onoho exaltovaného, ideálního, utopistického názoru životního, jenž po celý život nesmířitelně, ohnivě zápolil s mrzkou skutečností, úcty hodný a hluboce ušlechtilý názor moderního Don Quixota. S respektem povědění, neboť Don Quixot je v jádře zjev veškeré vážnosti hodný — skutečnost je pouze špatná, která se krásným fantasiím tvrdě vysmívá.

Matka šla s útlým synem i do Oxfordu na kollej a tam žil hoch v tuhé práci duchovní. Záhy úžasně se rozvíjel. V sedmém roce už začal psát knihy, ovšem nikdy netištěné, a uveřejňoval jako hoch patnáctiletý poznámky ve vědecké revui . . až náhle zahrozily úbytě. Tím skončily se na ráz naděje matčiny, jež snila o skvělé jeho kariéře a John zůstal doma, aby stal se pouze spisovatelem. Nejprve zastal se ohnivým způsobem zneuznávaného tehdy krajináře Turnera, jako jiných třímecítmaletý, a z té obrany úspěšné až do sensace vyrostlo pak velké, pětisvazkové dílo »Moderní malíři« (Modern painters). Co vyznačovalo knihu o Turnerovi, bylo, že tu promluvila neohrožená individualita, neodvislých názorů, malebného způsobu řeči, plná nabádavých ideí; význam vystoupení Ruskinova byl, že obhájil Turnerův vývoj pozdější doby, totiž snahu malovat své impresse, nikoli komponovat obrazy dle schválených uměleckých pravidel. Druhý svazek, vydaný r. 1846., zahrnoval originální, silně nábožensky podmalovanou teorii krásy a umění vůbec; další díla věnována novému anglickému hnutí, tzv. Praerafaelitům. O upev-

nění a rozšíření tohoto směru, jenž zahájil v evropském umění kapitolu novoidealismu, má Ruskin beze sporu nejhlavnější zásluhu.

Pak vedla jej cesta na pevninu evropskou a do Italie, kdež veliké umělecké zjevy minulosti s takovou silou dolehly na duši jeho, zanícenou pro krásu, že sám zřekl se dráhy výtvarného umělce a vzal na se podřízenější úlohu apoštola krásy cizí. Podřízenější! to slovo žádá opravy, mluví-li se o muži, který umění uměl tlumočit s tak plamenným nadšením, s takovým vzletem vysokých hledisek, s takovou vroucností zrovna náboženského horlivce, jako Ruskin.

A po návratu zasvětil svůj život mnohostranné práci učitele umění. V řadě knih, tvořících zrovna knihovnu pro sebe, v nespočetných člancích novinových, na řečništi i na katedře učitelství, před prostými dělníky anglickými, studenty, žáky vojenské školy a před nejširším obecnstvím vystupoval horlivě pro umění, strhuje stále větší a větší kruhy anglické veřejnosti na svou stranu. Ale nepůsobil jen slovem, jak tomu je v naší době chabé vůle, vyhýbající se skutkům, nýbrž skutky a množstvím osobních obětí. Svatý oheň neúporné energie planul v něm tak silně, že by byl brzy spálil jeho bytost od jakživa útlou a nevalně zdravou, ale ta vůle nadšeného proroka činila divy i v tom, že držela mdlé tělo po léta v neustálém vzrušení, v jakémsi permanentním zmocnění sil, až byla všechna hlavní, veliká práce vykonána. Pak najednou skleslo tělo jeho, jakoby kouzla je byla na ráz opustila — od roku 1887. chřádl Ruskin stranou od veřejnosti, neúčastně se života, už poněnáhu ubýváje duševně i tělesně plných třináct let!

Ale apoštolováním pro velké umění, není práce jeho života vyčerpána. Turner, Vlaské umění, Praerafaelité nejsou celou prací jeho. Zdvihnout skleslý a zvrhlý vkus krajanů svých, otevřít oči jejich, slepé pro krásu okolo nich v přebytku úžasném se rozkládající, naučit je chápat krásu tak říká vešedního života, to byla další úloha Ruskinova. S jakým žarem a neuvěřitelnou výmluvností požehnaného poety učil je Ruskin dívat se na nádheru oblaků, barvy kraje, na lesy a hory, řeky a luhy, kameny, ptačí křídla a byliny! Odhaliv jim způsob svůj, jak dlužno dívat se na svět očima krásu chtějícíma — Ruskin v pravdě dal jim nový svět. Každý čtenář spisů jeho, osvojiv si jeho uměleckou metodu nazírání, užasne sám nad sebou, v jakém bohatství jeho návodem dovede pak postřehovat svět okolo sebe. — A dál Ruskin neunavně vykládal, na

ANT. SLAVÍČEK.
PŘI POTOKU. —

KAREL =
ŠPILLAR.

příkladech výmluvných a prostých ukazoval, v čem záleží pravé živé umění a co je uměním smrti, úplně beznadějným, třeba se v životě roztahovalo, hýčkáno přízní lži-patronův a lžimecenášův uměleckých. — A tím opět není uzavřena činnost znamenitého ducha tohoto. Hledaje všude krásu očima nad míru citlivýma, přirozeně musel dožít se těžké bolesti nad tím, jak moderní průmysl znetvořil a zohavil krásné kraje země anglické. Obrovské komíny posévající půdu a mračny dýmu zastírající slunce bez ustání; spousty chemických kalů z továren, otravující krásné řeky a zanášející kvetoucí břehy jejich; surový spekulantský materialism, jenž bez ohledu zkazil nejpůvabnější krajiny, aby jimi hnal své bouřící lokomotivy; roztahovačnost moderního kramářství, drze připevňující své

dryáčnické reklamy na majestátní skály, do poetických zákoutí, ba i na oblaky — všechny ty zjevy urážely hluboce cítící duši Ruskina poety. Neboť viděl, že zuřivá v ýd ě l k á r s k á snaha moderního průmyslu a obchodu má nevyhnutelně za následek: svět stane se pro lidi nevýslovně šeredným, nesnesitelným bydlíštěm. Všechna krása přírody padne za obět žravosti spekulantské, hltavý kapitál ve své ničivé běsnosti spustoší okolo sebe kde co, jen když bude se moci uvelebit na hromadu peněz. A planoucí Ruskin zanevřel na tyto konce moderní kultury i na jejího strašného původce, moderní industrialism; hněv jeho vybuchoval proti němu bez ustání ve žhoucích protestech, on bojoval proti parním strojům, proti železnicím, proti fabrikám, a doporučoval svým krajanům práci ruční, dopravu staro-

světskou, výrobu pomocí síly vodní a vzdušné — krajané ovšem se vysmáli jeho utopickým nápadům a pokračovali, aby ze země své učinili jedinou spoustu továrních komínů, přeplnili vzduch svůj uhelným dýmem a nepřestávajícím třeskem strojů.

A rozhlížeje se kolem, jaké spousty učinil novodobý system výrobní v kraji, přirozeně musel Ruskin i spatřit, co učinil velebený industrialism, pýcha národohospodářů . . z člověka. S duší trnouce hrůzou viděl Ruskin bídu anglických dělníků, viděl, že kapitalism za vlas neváží si těl dělnických a dokonce už ne duší, prohlédl hluboce, kam zavlékla massy nešťastných lidí velebená dělba práce, fabriční výroba, dobrodiní volné soutěže, nauka panující politické ekonomie, opírající se jako o sloup o sobectví, zle proslulý manchesterism. — A Ruskin s týmž ohněm, jako kdysi na obranu Turnera, vystoupil nyní jako originální myslitel sociálně ekonomický na obranu člověka proti člověku. Spravedlnost — toť nejhlubší a zároveň nejvyšší tón jeho plamenných epistol, které vydávány v časopisech vzbudily v Anglii ohromnou bouři rozčilení . . a od té doby podryly jeho slávu, slávu proroka krásy. Arci! Začal hlásat věc na světě neobvyklou, spravedlnost, začal bohatým fabrikantům a bezsvědomným podnikatelům křičet na plno do uší, že nemají práva na majetek chudých . . od té doby bylo zle! Vychován byv v duchu opravdu křesťanském, nebral na lehkou váhu první jeho příkaz o lásce k bližnímu a proto vzplanul neutišitelným ohněm, když viděl, že v praxi to tzv. křesťanství je bídná lež a blasfemie nejukrutnějšího způsobu. Z těch dvou prostých, ale velikých zdrojů: spravedlnosti a lásky ke kráse vyplynul jeho originální názor o politické ekonomii, o dělnické a zaměstnavatelské otázce, o kapitálu a práci; své myšlenky o těch věcech uložil v knize »Tomuto poslednímu« (Unto this last) »Dary prachu« (Munera pulveris) a v listech psaných dělníkům s názvem »Fors clavigera«. Ale nešlo mu zde jen o hmotné vyrovnání rozporu mezi prací a kapitálem. Naopak přednější mu ještě bylo, aby duše dělníků byly zbaveny otroctví, vyvedeny na vyšší obzory životní, aby dělník stejně jako jeho šťastnější bližní, neodsouzený k těžké práci tělesné, byl účasten veškeré krásy rozprostřené v přírodě a v nepřehraných pokladech umění. Vychovávat ty zástupy umazaných dělníků, aby se jim rozjasnilo poznání krásy, stalo se Ruskinovi vážným úkolem; po kolik let vyučoval dělníky kresbě a shledal, že nalezá se v nich přes všechnu dřinu a utlačování mnoho nadání k lepšímu věcem, které by se mohlo plně rozvíti,

kdyby nebylo nynějšího, zavržení hodného pořádku společenského, založeného na krutém sobectví a bezohledné konkurenci. Uznejte své povinnosti naproti práci a dělníku, dbejte přísně spravedlnosti, chovejte se k dělníku, jako byste se chovali k vlastnímu synu na jeho místě, volal mocně Ruskin — a rozkvašení naproti smělému kazateli věci jaksi samozřejmých bylo tehdy tak silné, že vydavatelé časopisů »Cornhill Mag.« a »Fraser's Mag.« museli zastavit tisk článků Ruskinových. Po vydání listů »Fors Clavigera« byl prohlášen za nepřítel společnosti, protože nešetřil ani přátel, vida na nich tytéž neřesti, jako na nepřítelích, zejména že obrátil se proti lichvě a úrokům vůbec; soudobá kapitalistická a fabrikantská vrstva anglická viděla v něm přímo revolucionáře. A on v pravdě byl revolucionářem, neboť chtěl, aby společnost založena byla na spravedlnosti, základě to pro fabrikanty a podnikatele nepohodlném a podvratném.

Přes všechn svůj ohnivý idealism donquixotský a přes všechnu víru, že lze uskutečnit tento utopický system mezi lidmi, viděl Ruskin, že příští krásnější skutečnosti není tak blízko. A proto po způsobu jiných utopistů pokusil se založiti malou obec, kde chtěl provésti své zásady. Zakoupeno územíčko a sdružen kruh přátel, jenž dal si jméno »Cech svatého Jiří« (Guild of St. George); v osadě dopouštěna byla pouze práce ruční, všechny nenáviděné stroje byly naprosto vyloučeny, jak bylo ovšem pochopitelno z odporu Ruskinova k »železným dasům«, lomozu a kouři. V osadě založena též originální sbírka uměleckých a řemeslných výrobků, přírodnin atd. zcela odchylně proti obvyklým způsobům musejního uspořádání. Do sbírky této byl totiž pojat vždy pouze jediný zástupce svého druhu, ale ze všech vždy nejdokonalejší, tak aby pozorovatel nebyl utlačován množstvím variantů méně zdařilých, nýbrž na jediné ukázce viděl nejkrásnější typ. System tento měl sloužiti k tomu, aby v diváku se vypěstovával obdiv, kterýž pokládal Ruskin za první podmínku lásky ke kráse a pochopování umění. Tato sbírka byla vlastně jediným cenným výsledkem kolonizačního pokusu, neboť osada se záhy rozpadla pro nedostatek organizační působivosti; — dnes je sbírka bývalého »Cechu sv. Jiří« v museu Sheffieldském, uprostřed města nejvíc poníženého fabriční výrobou, města, kde dělníci v bezdeché lopotě nejvíc pozbývají své lidské důstojnosti, svobody, duší a smyslu pro krásu přírody i umění.

Svým ideálům sloužil Ruskin s obdivuhodnou silou přesvědčení, s obětmi zdraví, peněz a pohodlí. Veliké jmění své, zděděné po

LAD. ŠALOUN.
VYPUZENCI.
— SKIZZA. —

rodičích, obětoval nadšeně pro účely, sloužící veřejnému prospěchu a vždy byl ochoten, ještě více snížit své osobní potřeby, když běželo o provedení krásné myšlenky. Oxford, kde několik let přednášel o umění jako universitní profesor (od roku 1869.), má mnoho památek jeho obětavé práce. V Oxfordě také je uloženo množství jeho vlastních prací uměleckých (akvarely, pérokresby a j.), vesměs studií přírody, kteréž nad něj nikdo nezbožňoval horoucněji a s větším pochopováním. Čtete jen některé velkolepé, básnické pasáže z jeho »Moderních malířův« a užasnete, jak viděl tento vzácný, krásný duch do přírody — a co viděl za ní! Ale nejen v této pětisvazkové práci monumentální — všude jinde bez oddechu pořád Ruskin

učil své vrstevníky, aby drželi se přírody, pochopovali ji a pochopovali Ducha, jenž jí bez ustání vlaje jako Spravedlnost a Krása. Ty knihy jsou psány podivně, nemají vůbec vzoru v literatuře; bývají jako improvisovány v ohni, s větami přímo plápolajícími, extatickými a zase prostými, jak by je býval psal starý básník některé knihy Starého Zákona. Dikce biblická často tu zazní, ale to není úmyslná ozdoba nebo marota, nikoli: to plyne z hlubin Ruskinova srdce a slévá se dokonale s tím, co plyne z jeho přesvědčení a prorockého horlení. Neboť věru on byl prorokem, stejným jako řada těch starých proroků z Písma — i tvář jeho byla v pravdě prorocká. A proroctvím, věřím, jsou i jeho horoucí knihy. GAMMA.

ANTE PORTAM COELI.

SKIZZA SATIRICKÁ. PANU VIKTORU DYKOVI.

Den soudný přišel se vši konsekvencí,
s efektem častých, sirných výbuchů,
jimž v zápětí vždy cherubíni tenci
své methodické vzkřikli »ichuchu!«
I drobily se Athény a Yorky,
jak na silnicích štěru hromádky,
jsou zaplaveny selanky a dvorky,
lid bodrý, hloupý až — se všemi hovádky.
Mor zdávil města, jejich skvělé snahy
a věčné války moudrých krinolin,
i vyšetřeno jednosvorně záhy,
že »toto všecko« činí Hospodin.
Nuž bohatci se se své záře shýbli
v servilně nízké křivce pokorné
a mameluci užívali bibli
na mediciny lžíce odporné.
A panny v obět odbarvily viasy
a rety své... vše málo pomáhá!
Juž zbylým davem nesmělé jdou hlasy,
že Belzebub je čistší povaha.
Však konečně i zbytky zašly strachem...
A jenom moře, plné ještě hněvu,
a jenom moře v stálém hluku plachém
zdusilo všecko ve svém černém zpěvu...
Den soudný byl pak se vši konsekvencí,
s efektem častých, sirných výbuchů,
jimž v zápětí vždy cherubíni tenci
své methodické vzkřikli »ichuchu!«
... Typické nebe, známé od počátku,
slohové, vkusné světél výzdobou,
kde blaženci dlí v neutrálním chládku,
nemocní téměř bílou ctností svou;
kde David-exkrál, rovněž všude známý,
a znovu krásná Maří z Magdaly
a nad vše Petrus, který cítí s námi,
však proto si tok stáří nezkalí.

Pak myslím ty, již slouží ku okrase:
to příslušníky ceremonních gard,
a dál a dál... A vším tím vonět zdá se
odrůdy dobré patchouli a nard...
To uvnitř bran... Však co že bylo zevně?
Lid vzkříšený tu čekal ortel svůj,
své srdce v rukou nesl každý zjevně
a zbabělejší pěli: »Ulituj!!«
Nadšenci shaslí, v ruce srdce vlašné,
z nějž plamínek už zpívat umlká,
i děti, strachem nemotorně vážné,
jak panenská je nesou jablka.
A mnichů srdce dme se vodnatelně,
své srdce krásky klůckem citů trou
a filantrop je vznáší divadelně
v rostoucím šumu venku před branou.
Vzruch způsoben, když básník vlek' se tudy
(na zbytečná svá paskvil létadla),
své srdce zvedal obligátně chudý,
jež bylo smutná trofej uvadlá,
neb stružky krve hrkočkem z ní spěly
jak tmavorudá pásma bavlny
a kol ní nějak divně rozechvělý
se šířil nimbus dosti chatrný.
I ten zjev ale sevšedněl a zapad'
a vlastní práci počly obavy,
milenci naivní počínali plakat
pro malé hříchy svého pohlaví...
Groteskní mušle zatroubily trará!...
(zde čekal každý signál jiných plic!).
Jen utrpěla tradice tím stará
o soudné troubě... Jinak ovšem nic.
Vzdor pracné snaze bezpečnostní správy,
jen po partiích naplňovat síň.
přec jedni druhým rozbíjeli hlavy...
Bůh usmíval se... Co měl činit mihn?!...
J. OPOLSKÝ.

JOS. MANES.
LITOGRAFIE.

Z UMĚLECKÝCH KRITIK J. K. HUYSMANSE. II. DEGAS.

Nepamatuji se že bych byl býval kdy tak pohnut jako když jsem se v roce 1876 ocitnul před díly Degasovými. Pro mne, jež nikdy nepoutaly obrazy školy hollandské, které uspokojovaly moji touhu po realitě a intimním životě, bylo to opravdovou radostí. V Gazette des Amateurs, listu to vydávaném p. BuchelinDeflorenem, kde jsem tenkrát debutoval, napsal jsem tyto řádky.

»P. Degas vystavuje dvě plátina představující tanečnice opery; Tři ženy v sukních ze žlutého tylu drží se v objetí; v pozadí podzdvihající se kulissou prokmitají růžová trika balletu; tyto tři ženy jsou postaveny se zázračnou pravdou.

»To není žádná smetanová a umělá pleť, to jest skutečná pleť poněkud uvadlá účinkem pasty a líčidla. To jest absolutní skutečnost a jest to opravdu krásné. Odporuji rovněž obsah, který visí nad tímto, torso ženy, která se naklání ku předu a dvě kresby na růžovém papíře, kde jedna ballerina ukazující záda a druhá, jež si uvazuje střevíc, jsou podány se svěžestí a silou neobyčejnou.

Ta radost, kterou jsem cítil jako hoch vzrůstala od té doby při každé výstavě, kde byly obrazy Degasovy.

Narodil se malíř moderního života a to malíř, který nevycházel od nikoho, který se nepodobal nikomu, který přinášel do umění něco zcela nového, postup v práci zcela nový. Švadleny ve svých dílnách, tanečnice při cvičení, zpěvačky v kavárnách, sály v divadlech, dostihy, portraity, američtí obchodníci s bavlnou, ženy jak vycházejí z lázní, efekty z boudoirů a loží, tyto všecky tak různé sužety byly malovány tímto umělcem, o němž se ale rozhlašuje, že nikdy nemaloval nic jiného než tanečnice.

Tohoto roku ballety mají ale přece převahu a tento muž, který má temperament tak jemný, který je tak nervosní a jehož oko jest tak plné postav lidských, jež se pohybují v umělém světle plynu aneb v matném a smutném světle pokojů vedoucích do dvora sám sebe překonal, je-li to ještě možno.

Podívejte se na tuto zkoušku v tanci, jedna tanečnice schýlená, která si přivazuje tkanici a druhá, jejíž hlava řízne žaludek a odkud ze záplavy zrzavých vlasů vyčnívá zahnutý nos. U obou stojí kamarádka v městském šatě, typ davu, s tvářemi plnými pih, s vlasy sčesanými pod kloboukem, který se ježí červenými péry a matka kterákoliv v čepici, s šálou květovanou, stará domovnice s výrazem osoby

oddané alkoholu, rozmlouvají spolu během paus. Jaká pravda! Jaký život! Jak všechny tyto figury mají vzduch, jak správně světlo dopadá na scénu, jak jest zachycen výraz těchto tváří, nuda při obtížné práci mechanické, pátravý pohled matky, jejíž naděje roste jak tělo její dcery se stává ohebným, lhostejnost kamarádek k únavě, kterou už znají, jak to vše jest napsáno s prozíravostí analysty, který jest právě tak krutý jako subtilní.

Jiný z jeho obrazů jest pochmurný. V obrovském sále kde se cvičí leží žena majíc čelisti v dlaních, socha to nudy a umdlení, zatím co jedna její kamarádka majíc sukně ze zadu navrhnuté nalenochu židle, kde sedí, dívá se rozmrzená na skupiny, které se točí za hry hubeného houslisty.

Však hle nyní zaujímají zase svá dřívější postavení jako clowni. Odpočinek jest u konce, hudba opět vrzá, tortura údů započíná znova, a v těchto obrazech, kde postavy jsou často říznuty rámem jako v jistých kresbách japonských, cvičení jde stále rychleji a rychleji, nohy se zvedají v taktu, ruce se křečovitě zachytají tyčí, které se táhnou kolem sálu zatím co špička střevíce bije freneticky v podlahu a rty se automaticky usmívají. Illuse stává se tak úplnou, když upřeme oko na tyto tanečnice, že všecky obživují a zrychleně oddychují, že slyšíme hlas velitelky, který přehlušuje ostrý skřipot houslí: »ku předu opatky, boky vtáhnout, opřete se o záloktí, natáhněte se« tu na toto poslední kommando velká evoluta se dělá, zdvižená noha táhnouc s sebou celou záplavu sukní opírá se křečovitě jsouc stáhnuta o nejvyšší tyč.

Pak metamorfosa jest hotová. Žirafy, které nedovedly se prohnout, slonice, jichž klouby odpíraly pohybu, staly se nyní úporným cvičením obratnými. Čas učení jest u konce a vizte je teď, jak vystupují veřejně na scéně, jak dělají pirouetty, jak poletují, jak jdou ku předu a do zadu po špičkách ve světle plynu, v paprscích elektrického světla a zde pan Degas je zachycuje v plném životě před rampou, chytá je v letu, když skáčou aneb činí poklony posílající rukama obecenstvu polibky.

Pozorování jest tak přesné, že v těchto seriích dívek fyziologista by mohl dělati zajímavé studie o organismu jedné každé z nich. Zde hřmotná amazonka, která se rozvíjí a stává jemnou, ale jejíž barva vadne účinkem ubohé stravy, tu ženy anaemické ubohé to bledé bytosti, které spí ve visacích lůžkách, udřené po cvičeních svého řemesla a předčasně vyčerpané, tam zase dívky nervosní, suché, jichž svaly vyskakují pod trikem, opravdoví to kam-

ANT. HUDEČEK.
— NA POLI. —

zíci konstruovaní výhradně pro skákání, opravdové tanečnice s ocelovými zpruhami a železnými klouby. A kolik jest jich okouzlujících mezi nimi, okouzlujících zvláštní krásou, již tvoří přirozený vděk s charakterem obyčejné holky. Kolik jest jich uchvacujících skoro božských mezi těmito holčičkami, které žehlí nebo nosí prádlo, mezi těmito zpěvačkami, které otvírají ústa a nosí černé rukavice a mezi těmi tanečnicemi po provaze, které lezou až ke stropu cirku.

A pak jaké studium světelných efektů! Upozorňuji v tomto ohledu na loži kreslenou pastelem, prázdnou loži sousedící se scénou s polozdviženou třeshňově červenou plentou a ještě tmavším pozadím tapetovým. Nad tím na balkoně sklání se žena z profilu dívající se na herce, kteří řvou; ton lící rozeřatých teplem sálu, krev, která zbarvuje okolí lícních kostí, její inkarnát planoucí ještě v uších již na spáncích chabne, to vše jest ku podivu exaktně podáno v té vlně světla, která to obklopuje. Výstava p. Degase obsahuje tento rok asi tucet prací. Již jsem jich citoval několik, poukážu ještě na dvě výborné kresby, z nichž jedna, hlava ženy zasloužila by úplně viseti v Louvru u kreseb francouzské školy a nyní zastavím se na několik minut před portraitem želaného Duranty-ho. Rozumí se samo sebou, že p. Degas vystříhal se všelikých těch hrůzných pozadí, malířům tak drahých, záslon šarlatových, olivově zelených, mile modrých, neb skvrnitých jako vinné droždí, zelenavě hnědých a šedivých, což jsou všecko rány pěstí ve tvář pravdě, neb konec konců osoba, jež se chce portrítovat, může se malovat doma, na ulici, v rámci skutečném, všude, vyjmouc ovšem uprostřed uhlažené pasty prázdných barev. P. Duranty jest tu uprostřed svých tisků a svých knih sedě před svým stolkem a jeho tenké a nervosní prsty, jeho ostré a uštěpačné oko, jeho pátravý a pronikavý vzhled, jeho suchý úsměv zjevují se mi znova při pohledu na toto plátno, kde charakter tohoto zvláštního analysty jest tak dobře podán.

Jest těžko péru podat třeba jen neurčitý pojem o malbě p. Degase; ona má svůj equivalent jen v literatuře a kdyby bylo možno porovnat tato dvě umění řekl bych, že technika pana Degase mi připomíná v mnohém ohledu literární techniku Goncourtů. Jsou to jak oni oni nejraffinovanější a nejvybranější umělci tohoto století. Právě tak aby učinili viditelným a skoro živým zevnějšek lidské bestie v tom prostředí, ve kterém se hýbe, aby se ukázali mechanismus jejích vášní, aby vysvětlili pochody a spojení jejích myšlének, přirozený rozvoj jejích neřestí, aby vyjádřili i ten nejprchavější z jejích dojmů musili si Jules a Edmond de Goncourt ukovati řezavý a mocný nástroj, utvořiti novou palettu tonů, originelní slovník, nový jazyk; rovně tak aby vyjádřil zjev bytostí a věcí v atmosféře, kteráž jest jim vlastní, aby ukázal

pohyby, držení, gesta, hru fysiognomie, různé tvary šatů a toalett v slabém neb exaltovaném světle, aby vyjádřil efekty nepochopené aneb prohlášené za nemožné k malování až dosud, musil si utvořiti p. Degas nástroj právě tak jemný a široký jako ohebný a pevný. Také on musil si vypůjčovati ve všech slovnících malířství, kombinovati essence a oleje, aquarelu a pastel, temperu a gouache, utřítí si nové barvy a zavrhnout přijatý recept sujetů. Malba to odvážná a zvláštní, která se odvažuje na nevažitelné, která zachycuje vzduch, jenž pozdvi-

DEGAS
ŽENA V LÁZNI.

VOLNÉ SMĚRY.

huje gáz na triku, která dává cítit vítr vzbuzený skoky, jenž rozvírá na sebe složené týly sukni, malba učená, ale přece zase jednoduchá, která se chápe pús těch nejkompikovanějších a nejdůležitějších, která podává práci a napjetí svalů, nejnepředvídanější zjevy v perspektivě, která se odráží, aby podala přesný dojem oka, které sleduje miss Lolu ana šplhá silou svých zubů do největší výše sálu Fernando, nakloniti celý strop cirku. Pak jaké definitivní upuštění ode všech processů modelace a stínu ode všech těch starých, klamaných processů tonů hledaných na palettě, ode všech těch eskamotáží, jimž se učí už od století. Jaká to nová aplikace optické směsi od časů Delacroix-e, to jest tonů nemíchaných na palettě, jež se obdrží přiblížením dvou jiných. Zde na portraitu Duranty-ho vizte ty plošky růžové skorem křičící na čele, zelené ve vousu, modré na sametu kabátu; prsty jsou udělány žlutou ohraničenou fialovou čarou. Z blízka jsou to namlácené na sebe barevné čárky, které se tlukou, lámou a ani se nezdají patřiti k sobě: na několik kroků jest to harmonie, která podává precisi tónu pleti, pleti, která se třese, která žije, jak nikdo nyní ve Francii ji nedovede podat. A právě tak jest s jeho tanečnicemi. Ta, o které jsem mluvil výše, ta zrzavá s orlím nosem, má stín na hrdle udělaný zelení, konturu lýtka ohraničenou fialovou čarou: z blízka triko jest uděláno silnou čarou až se partel rozstříkl; zdálky jest to napnutá tkanina na noze, pod níž hrajou svaly. Žádný malíř od Delacroixe počínaje, kterého on studoval dlouho a který jest jeho opravdovým mistrem nepochopil tak jako p. Degas manželství a cizoložství barev; nikdo nemá kresbu tak precisi a zase tak širokou, kolorit tak delikátní, nikdo nemá tu vybranost, kterou Goncourtové kladou do své prosy; nikdo nezachytil v tak osobitém stylu ty nejefemnější dojmy a ty nejprchavější jemnosti a odstíny.

Jedna otázka naskytuje se nyní. Kdy pak uzná se ten vysoký význam, který by tento malíř v umění současném měl míti? Kdy pak se uzná že tento umělec jest ten největší, kterého nyní máme ve Francii? Nejsem prorokem, ale soudím-li z netečnosti tříd osvícených, které, když se dlouho byly posmívaly Delacroixovi jsou ještě v pochybnostech, že Baudelaire jest genialním básníkem XIX. století, že převyšuje o sta stop všechny ostatní mezi kterými jest i Hugo a že arcidílem moderního románu jest Citová výchova (Education sentimentale) od Gustava Flauberta — a přece literatura jest jak se samo sebou rozumí, umění pro massu to nejprístupnější — tu mohu očekávati, že tato pravda, již dnes samojediný píše o p. Degasovi, bude uznána až v nedohledné době. —

DEGAS.
KAVÁRNA NA BOU-
LEVARDU MONT-
MARTRE.

VÁNOČNÍ VÝ-
STAVA UMĚL.-
PRŮM. MUSEA
V PRAZE.*) Sluší
vděčně vzpomenouti
neutuchající snahy u-
měl.prům. musea o zve-
lebení uměleckého prů-
myslu. u nás, kteréžto
snahy však, soudě dle
této výstavy nebyly by
dosud nijak koruno-
vány žádoucím výsled-
kem. — I co do počtu

*) Nedostatkem místa
v posledním čísle při-
chází tento referát pozdě,
vzdor tomu — pro své
celkově správné požá-
davky k uměl. průmyslu,
který u nás v samých
začátcích, — přichází těch
několik všeobecných bo-
dů v tomto článku vždy
ještě v čas.

celkem slabá, vykazuje výstava jen některé oasy, otevírající jakousi perspektivu do budoucna. Co zejména po prohlédnutí výstavy je nápadno, jest naprostý nedostatek vlastní iniciativy, nečekající popudů z ciziny; jest cítit jak stojíme stranou velkého světového ruchu, rvoucí se a osvěžující konkurence ve směru kvalitativním: jest pozorovati lenost vůči námaze vlastnímu, samostatného vynalézání. Případá mi to jako kaluž stojaté vody, v níž jen občas zakrokotá nějaký žabák — a zas dost. Jakým kontrastem jest takový čeřící se vodopád zdravé práce ve Francii, Anglii neb Americe. Bude mi namítáno, že nelze nám ani z daleka pomýšleti na něco podobného u nás. — Nepřipouštím zúplna tuto námitku, ani tu, že není u nás dosti hmotných prostředků, jakých vyžadují často nekonečné i nákladné pokusy; jsem přesvědčen, že ve zmíněných zemích nedá rovněž nikdo umělci prostředků, aby si mohl zkoušet svoje vynálezy. I tam jest ponejvíce odkázán na vlastní pomoc, a není to tam dojista snadnějším získati si těch prostředků. Jen nehledejme vady mimo sebe. Z vystavených prací je zjevno, že skorem nikdy neklade náš pracovník měřítko přísné autokritiky na sebe, autokritiky nespokojující se tím, co na první ráz se buď povedlo neb nepovedlo. Nelze to ovšem jistě zúplna žádati tam, kde schází to nejhlavnější pro umělecký průmysl — vytříbený vkus. Nepřehlížím nikterak, že jiní národové, ku př.: románské račy, mají za sebou staletou nepřetržitou civilisaci, která dnešním jich potomkům vešla ve formě jemného vkusu do krve. Ale vkus jest věcí, která se dá pěstít, vychovávat. Ovšem to vyžaduje jistou námahu, ale za tu věru stojí ten cíl. A námahy jest u nás tím více třeba, čím méně máme po ruce pomůcek, čím pracněji musíme se udržovati au courant, abychom se nehmoždili s vynalézáním věcí jinde dávno již známých. Připouštím, že v tom jsme v nevýhodě oproti zmíněným národům. A tu ti, jimž není poskytnuta možnost, sami si v cizině přisvojit všechny znalosti, jež vyžadují doba a pokrok, musí alespoň pomocí odborných časopisů utvořiti si pojem o pokroku a požadavcích jinde kladených. V tom ohledu pak pro naše začátky knihovna umělecko-průmyslového musea úplně stačí. Aby nebyl však náhled můj nesprávně vykládán, nemíním snad čekání na ony popudy z venčí, z ciziny, nabádající jen ku bezmyšlenkovitému kopírování toho, co jinde lépe se dělá, nýbrž myslím tu jen ono vzrušení vybízející ke konkurování, eventuálně překonání vlastním lepším. — Jsou příklady, kde sdružení neb rodiny, vzdáleny světového ruchu, utvořily si svoji specialitu v některém oboru uměleckého průmyslu a práce své pak s úspěchem

rozesílají po celém světě. A má-li někdo opravdovou snahu a chuť k něčemu, ten si již najde po případě závod, který s ochotou mu přijde vstříc, dávaje mu k dispozici leckteré pomůcky, jak i z vlastní zkušenosti vím. Konečně nezapomínejme, že umělecký průmysl není řemeslem, sloužícím ku pouhému výdělku. Tak jako výtvoř umění, zrovna tak jsou výtvoř uměleckého průmyslu projevem toho, co tvořící umělec cítil a měl potřebu vyjádřit. A výsledek jest pak též rovnocenným; alespoň myslím, že nebudu sám, pak-li tvrdím, že mistrovský kousek uměleckého průmyslu mne přivede do podobného nadšení, jako nějaký krásný obraz neb socha. Nesmí pak být umělci rozhodujícím, bude-li za své namáhání i jen částečně odměněn; vlastní odměnou vždy musí mu být jeho radost z práce, při které pak i materiál, v kterém tvoří, se mu stává něčím precíósním, rozkošným.

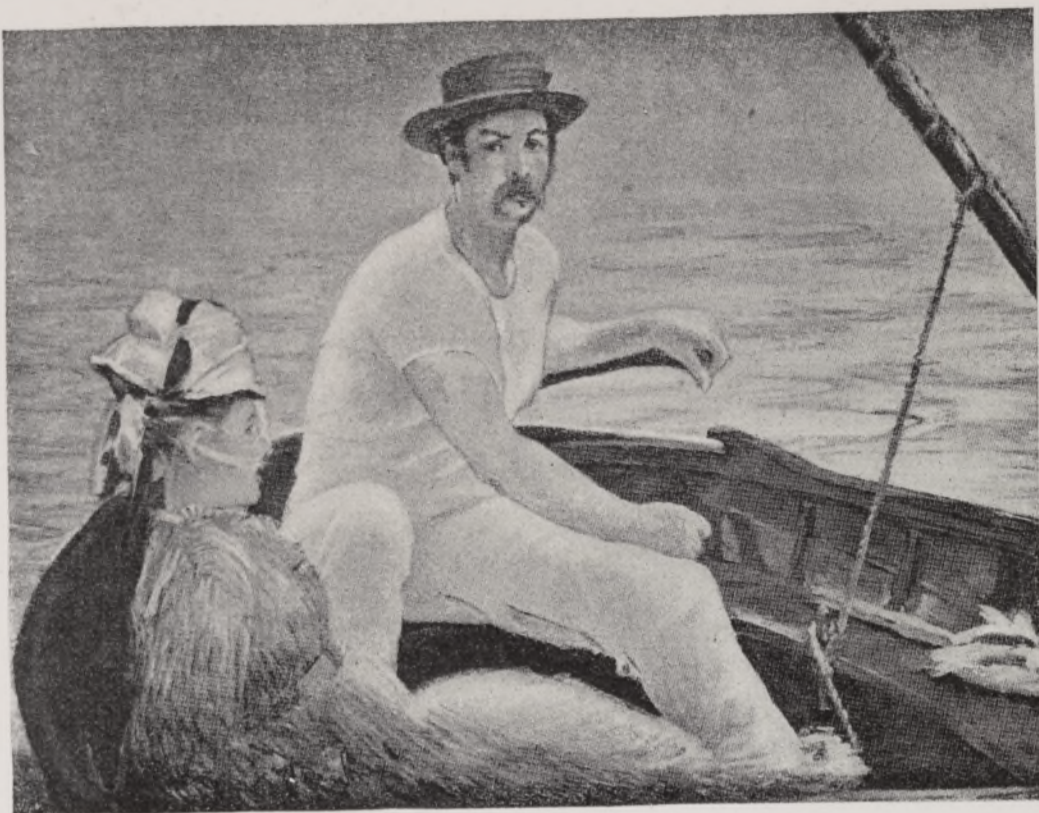
Ostatně uvedu níže doklady, že tam, kde se jeví snaha i v počátcích, dokonce již i naše obecnstvo, které se dosud mnoho nestaralo o práce toho druhu, počíná jevit jakousi zálibu na nich. Ovšem, že nestal jsem se následkem toho ještě optimistou

DEGAS. —
TANEČNICE.

DEGAS.
TANEČNICE NA SCÉNĚ.

MANET.
V ČLUNU.

v tom ohledu. Poměrně čteně jsou na výstavě zastoupeny práce z kovu. Jako nejvážnějším pracovníkem v oboru tom se tu jeví J. L. Němec. Pokud vím, zdržoval se delší dobu v Paříži, i myslím že právě proto jest nutno klást na něho přísnější měřítko. Pokud se použití materiálu týče, těším se, že nepřestane na tom, co vystavenými pracemi naznačuje. Vzhledem formální komposici, nevykazuje tato projev nějaké samostatnosti. Nemíním, že by práce Němcovy byly kopiemi prací některých mistrů, ale známe ty motivy po případě v zdařilejším zpracování. Tak na př.: Hlavičky v kruhu, provedené v plochem reliefu, jsou dnes motivem již příliš běžným. Pakli se takový motiv

znovu použije, má oprávněnost jen tehdy, je-li v pojetí a provedení originelnějším a dokonalejším, což zde neshledávám. Při jedné z nich pokládám za šťastné, použití perletě co pozadí. Jehlici, utvořené z javorového listu s dvěma plody javorovými na řetízci, vytýkal bych nedostatečné využití toho motivu; působí na mne chudě. Odvážným jest, dělat po Dauptovi a Carabinovi takové malé plastiky. Za zcela pochybené pokládám misku s emailem. Nehledě k nepříjemnému sestavení barev, jest zde v materiálu docela cizím motiv národního vyšívání. Takové nemístné appelování na vlastenecký cit by měl pan Němec již přenechat povolaným činitelům.

Mezi ciseléry lze též vážně počítati s Jos. Hirschem. Okazuje smysl pro barvu kovu a patiny; provedení prací jest bedlivé. Ale hlavní věc, komposice své tvoří z motivů jakéhosi krouceného kapání, majícího pretensi na modernost, a které řemeslným způsobem stále opakuje. Vzdor tomu však nechá tušit, že lze od něho požadovat vážnou práci. Za to nad jeho expozicí visí práce Rich. Schorchta »Secesse« ve smyslu commis-voyageurském. Zajímavým jest kontrast prací Maudra vedle Grünfelda. Kdežto poslední vyniká svými pracemi co do bedlivosti a zvláště vzorným montováním, jsou předměty Maudra, zejména monstrance a ciborium, křivé, ba ani sletovány nejsou. Jinak mne věci obou zmíněných nedovedly upoutat. Již zdáli příjemně působí distinguovanými barvami výstava pí. A. Boudové. Celá řada zajímavých keramik je zde shromážděna, z nichž lze souditi, že nejsou to první pokusy a nezůstanou také posledními. Náběh jest šťastný; při dnešní vyspělosti právě tohoto oboru, kde, jak sami Francouzi tvrdí, z technické stránky skorem vše jest již vykonáno, nebude smět pí. Boudová zůstat státi. Ale i v ohledu formy a dekorace bude jí třeba strojit nová překvapení, pakli hodlá s úspěchem závodit s nejlepšími pracemi, jež až dosud byly provedeny; a to chtít jest nyní, kdy osvědčila nadání v tomto oboru, její povinnosti. Že zájem obecnstva o to zde jest, svědčí to, že téměř všechny práce pí. Boudové jsou prodány. Různá záhlaví, touže dámou vystavená jsou pro dnešek již příliš obvyklá. Fris ve své klidné tlumené harmonii působí příjemně. Nedaleko vystavuje Beneš některé návrhy textilní. Podstatně nového neukazuje nám nic; a jeho frísy na látku patronované jsou ukázkou způsobu obchodnického vykořisťování nového směru, zaběhnuvšího se do laciného manýrismu. — Tak i rámy a paravent H.

MANET.
PODOBIZNA.

Richtra, jehož vkus z pravidla bývá lepším, dokazují, že se má moderně jinak rozumět. Vystavené interieury nevynikají nad prostřednost. Firma Meyer ve snaze, vyhnouti se křehkosti, v moderním nábytku tak často se vyskytující, vystavuje nábytek řekl bych humpoláckého vzezření. Nej- slabší snad v tom interieuru je okno se sousedními etažéry; vypadá to jako nudlová polévka, v které plavou květy z polorozpuštěných bonbonů.

U vyšivek, kde jest opět mnoho národního vyšívání použito bez porozumění speciálního půvabu originálů, jak pokud se týče dekorativního vyplnění plochy a poměrů vyšívání ku prázdným plochám, tak i barvy, lze jen podotknouti, že zejména ve volbě vyšitého vzoru nejeví se dosud vůbec nějaká samostatná invence. Mnohé

práce pak i co do provedení dělají dojem začátečnický. Tak mnohé z prací pokračovací prům. školy v Karlíně. Některé z aplikací květů a rostlin mají vhodně zladěné barvy ale stylisace jest nedostatečna. Sklářství jest slabé. Vyjímaje vzhledné kopie starých vzorů, jež přinášejí sklárny hraběte Harracha a firma Meyrův synovec, jsou předměty, mající ukázat ruch moderního sklářství, nad míru slabé. Tak prvnějšího závodu sklo vrstvené jest vzhledu tvrdého a barvy velice nepříjemné; leptání velmi nečisté a zacházení se zlatem nešikovné a nevkusné. Emailové malby firmy Meyrův synovec jsou co do komposice pode vší kritikou. Sklo »Fenomén« firmy Jan Lötz vdova v Klášt. Mlýně zdá se způsobilým k docílení pěkných efektů; i mnohé formy se zamlouvají. Nepříjemně působí nahromadění takového množství těchto předmětů vedle sebe.

Knihářství a vazby kněh nepřivádějí rovněž nic nového ani významného. Bezvadná čistota práce nesmí se u kniháře pokládat za zvláštní zásluhu. U vazeb nakladatelských firem straší ještě dosud pugetky fialek a frgismajniců; vhodně to pak doplňuje kytara, měsíček a slavíček v obvyklém uspořádání. — Nelze pak s dostatečným důrazem poukázat na do nebe volající soustavné kažení vkusu dětí různými výplody čilého nakladatelství J. R. Vilímka. Není to tak bez významu, jak snad někomu by se zdálo. Pracuje se tím přímo proti snahám různých korporací, jež hledí úroveň vkusu zvednout, když zmíněným podnikem se obzvláště v ohledu zjemnění smyslu pro barevnou harmonii přímo barbarsky postupuje. Jsou tam ku př.: hry barev, určené pro nejuťlejší mládež, mající za účel, aby se děti záhy naučily rozeznávat barvy červenou, zelenou, modrou atd. Bylo by to v pořádku, kdyby ty barvy nebyly reprezentovány surovým materiálem anilinovým. — A výtku ta platí v první řadě umělecko-průmyslovému museu, které přípuštěním podobných výrobků ještě podporuje to, čemu by mělo vypovědět válku na nuž.

A. HOFBAUER.

ZPRÁVY A POZNÁMKY. SMUTNÉ KAPITOLY. TĚŽKO U NÁS DOMOCI SE PO- kroku. Není chvíle, kdy nebylo by třeba stýskati si na ubohost našich poměrů. To, co drtí snažení národní vůbec, opakuje se v poměrech našich speciálních zvláště. Je to snad již nezbytnou součástí české povahy, že tak často nebývá dbáno zájmu celku, jak by si toho bylo přáti, že tak často pro osobu a její potřeby zapomíná se povinností k celku, který životí je u nás tím větší potřebou, čím méně nás, potřebou nutnou, které dbáti tím více přísluší těm, kdo více mohou, ale i stejně těm, kdo s menší hřivnou přicházejí. V těchto posledních bývá obyčejně disciplíny dost, ukázalo se to skoro při všech příležitostech. Že však se tak nestává u vůdčích našich lidí v národě, u prvních politiků, úředníků a učenců, je dostatečně známo, je známa celá ta řada vládnějších než vláda sama, policejnějších než policie sama, ty všechny úkazy, na něž v tisku tak zhusta bývá poukazováno. Máme tu smutnou povinnost poukázati k podobnému zjevu v oboru umění.

MANET.
V RESTAURANTU.

Národní Listy ze dne 26. února přinesly zprávu: »Professorský sbor akademie výtvarných umění navrhl ministeriu, aby místo uprázdněné po krajináři Mařákovi zadáno bylo R. z Ottenfeldů.« Zpráva nebyla dementována, dlužno ji proto bráti za správnou. Bylo v denících listech proti Ottenfeldovi psáno se stanoviska národního. Nesnášíme se s tím, poněvadž je známo, že Ottenfeld svůj český původ nezapírá, neschvalujeme toho, třeba bychom byli přesvědčeni, že Ottenfeld dodnes neovládá tolik češtiny, mnoho-li k učitelskému působení svému má zapotřebí. I to při pevné vůli dá se dohoniti. Nám nejedná se v takovýchto důležitých věcech o stanovisko národnostní, ale hlavně a především o umělecké. A jsme si jisti, že všichni ti, kteří s uměním českým upřímně cítí, neozvali by se, kdyby této umělecké stránky bylo především dbáno, a kdyby jí k vůli povolána síla i z ciziny, z té ciziny, kde umění dneška stojí vysoko nad naším, z ciziny, za niž tak silně pokulháváme. Bylo by naším přáním, třeba to tak mnohým nebylo vhod, kdyby povolána byla síla plného světla, kterého u nás tak je potřeby, umělec, který by v plném tvoření dovedl zkypriti kus té půdy, již u nás není nedostatek. To ovšem u nás se nestalo. Tou zásadou řídili se u nás před 50 lety, ovšem že s neporozuměním, které omluviti bylo nutno, poněvadž výběr sil připadal lidem o umění sice se zajímajícím, jemu však nerozumícím tak, aby s prospěchem voliti mohli ruce povolané. Dnes tato výtka, tato okolnost odpadá. Dnes je v rukou našeho výkvětu výtvarnictva, professorského sboru malířské akademie, navrhovati nástupce Mařákova. A tak byste očekávali, že výběr bude takový, že uspokojí aspoň všechny ty, kteří nemají ve věci žádný osobní interes, kterým je svatou věc a ne osoba. Kdyby to bylo všude jinde, bylo by to možno, jen u nás ne, kde rozhodují vždy jiné věci než zájem o věc. Nebylo dost na tom, když před dvěma lety tímže prof. sborem pro všeobecnou školu akademie, kde právě nejopatrnější ruky třeba, navržena byla umělecká mrtvola G. Roubalíka. Mlčeli jsme tehdy, dnes toho ovšem litujeme, z důvodu, že by se zdálo, že mluvíme pro někoho z mladších. A dnes zasažena má býti škola krajinářská tím, že navržena síla, jejíž umělecký ráz uznáváme, ale přece jen síla pro tento obor nezpůsobilá. Jedná-li se někomu o to, aby Ottenfeldovi zaopatřeno bylo místo, budiž, je to jeho věcí, má-li se tak státi však na útraty krajinářské české školy, k tomu mlčeti nemožno. A tak člověk věru nechápe, jak to možno, že zrovna Ti všichni, kteří ve svém mládí a své plné síle umělecké tolik prokazovali energie v boji o úspěch českého umění, že Brožík, Hynais, Myslbek, Pirner i Ženíšek mohli dnes zapomenouti na školu krajinářskou, přičiňující se tímto krokem o nepřímé její zrušení. Je v tom zdánlivě trochu umělečtějšího názoru, že separování krajiny je zastaralé, a víme to všichni, jak krajina dnes všude jinde, i doma, pěstována i figuralisty a s úspěchem, a bylo by si jen přát, aby ono separování dále se neprovádělo. Že tomu však povoláním Ottenfelda se nepomůže, tolik rozuměti doufáme i my, poněvadž jeho umělecký obor je příliš znám a ohraničen. Bylo by v tom aspoň trochu omluvy, kdyby ti, kteří o zrušení krajinářské školy ať přímo, ať nepřímo usilují, působením svým ať jako umělci, ať jako učitelé prokázali, že rozumné reparování u nás je zbytečno, to se ale nestalo a těch několik ojedinelých významných pokusů jich žáků dosud nevyváží úspěchy absolventů krajinářské školy, které dosti často jsou dokumentovány. A dokavad není zde záruky, že krajinářské škole nebude ublíženo, a té zde v osobě navrhované naprosto nestává, nutno krok professorského sboru považovati za nešťastný. Krok sboru prof. zarazil, a sice tak, že uznána toho potřeba odlišné stanovisko veškerého téměř ostatního umělectva preci-

JOS. HIRSCH.
ZE SOUTĚŽE UM.
PRŮMYSL. MUSEA
KLEPÁTKO. I. CE-
NA.

menouti na školu krajinářskou, přičiňující se tímto krokem o nepřímé její zrušení. Je v tom zdánlivě trochu umělečtějšího názoru, že separování krajiny je zastaralé, a víme to všichni, jak krajina dnes všude jinde, i doma, pěstována i figuralisty a s úspěchem, a bylo by si jen přát, aby ono separování dále se neprovádělo. Že tomu však povoláním Ottenfelda se nepomůže, tolik rozuměti doufáme i my, poněvadž jeho umělecký obor je příliš znám a ohraničen. Bylo by v tom aspoň trochu omluvy, kdyby ti, kteří o zrušení krajinářské školy ať přímo, ať nepřímo usilují, působením svým ať jako umělci, ať jako učitelé prokázali, že rozumné reparování u nás je zbytečno, to se ale nestalo a těch několik ojedinelých významných pokusů jich žáků dosud nevyváží úspěchy absolventů krajinářské školy, které dosti často jsou dokumentovány. A dokavad není zde záruky, že krajinářské škole nebude ublíženo, a té zde v osobě navrhované naprosto nestává, nutno krok professorského sboru považovati za nešťastný. Krok sboru prof. zarazil, a sice tak, že uznána toho potřeba odlišné stanovisko veškerého téměř ostatního umělectva preci-

H. BÖTTINGER.
ZE SOUTĚŽE UMĚL.-
PRŮMYSLOV. MUSEA.
EX LIBRIS. III. CENA.

sovati. Stalo se tak žádostí, jejíž text podáváme: C. k. vysoké ministerstvo kultu a vyučování! Dle zpráv, které se tyto dny na veřejnosti objevily, učinil professorský sbor c. k. Akademie výtvarných umění v Praze c. k. ministerstvu kultu a vyučování návrh, aby místo úmrtím profesora Julia Mařáka uprázdněné, bylo uděleno p. Rudolfu z Ottenfeldu, malíři ve Vídni. Na Akademii vyučují dnes čtyři malíři-figuralisté: V. šl. Brožík, V. Hynais, M. Pirner a F. Ženíšek a podle zmíněného návrhu má býti ústav rozšířen o stejné místo páté. Místo profesora krajinářství má zaujmouti malíř-figuralista a škola krajinářská tímto skutkem má býti z Akademie naší vyloučena. Tyto zprávy a okolnosti dotkly se velmi citelně a nemile veškeré obce umělecké, která považuje za svatou svoji povinnost rozhodně se proti zamyšlenému kroku ohraditi. Nejedná se jí při tom nikterak o osoby a jich zájmy, pohlíží na vše se stanoviska čistě uměleckého a její kroky vede pouze zájem a starost o prospěch českého umění. Jako všude jinde, nabývá i u nás v umění krajinářství vždy větší půdy a při tom takové jakosti a takového významu, že po našem zdání připadá příslušným činitelům věnovati krajinářství veškerou pozornost, péči a všemožnou podporu. A nyní má býti zrušena jediná stolice pro krajinomalbu na pražské Akademii, právě místo

odkud nový, utěšený a všeobecně znaleckými hlasy uznávaný rozvoj českého krajinářství vzešel. Tím by mu byla zasazena rána přímo smrtelná. Nepřepínáme nikterak, neboť můžeme poukázati na doby, kdy před Juliem Mařákem se na pražské Akademii krajinářství nevyučovalo a kdy jenom těch několik málo šťastných, kteří se mohli do ciziny na učení obrátit, udržovali krajinářství naše na živu. Mají se ty časy zase vrátit, mají naši aspiranti v umění krajinářském znova býti odkazováni na školy v cizině, kdy přece nejvyšší rozhodnutí Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa I. při založení c. k. Akademie výtvarných umění v Praze čelilo k tomu, aby se domácím talentům poskytla doma příležitost plně se umělecky vzdělati? Za nedlouhou řadu let přineslo ono nejvyšší rozhodnutí takové ovoce v dospívajících generacích, že jich spojení s předchozími a staršími dosáhlo české umění takového stupně rozvoje, že se všude bez ostychu může stavěti po bok umění druhých uměleckých středisk naší říše a s nimi čestně závoditi. Z příčin, které jsme zde stručně právě vyložily, obracíme se tímto svým podáním k c. k. ministeriu kultu a vyučování jako činiteli rozhodujícímu se snažnou žádostí, aby ráčilo laskavě uprázdněnou professuru krajinářství při c. k. Akademii umění výtvarných v Praze na dále zachovati a působiti k tomu, by v době nejkratší obsazena byla umělcem českým, který jediný může přinést sebou náležité pochopení pro individualnost naší krajiny a žáky své k uměleckému poznávání a líčení jejímu vésti. V Praze, dne 24. února 1900. — Žádost tato podepsána byla umělci bez ohledu na stáří neb příslušnost k tomu neb onomu sdružení uměleckému. Není to maličkost, že podání a návrh professorského sboru akademie lišil se od soudu veškerého umělectva českého, a není to poprvé, co v této věci nebylo dosaženo shody. Stanovisko profesorů bylo tak mnohdy odlišné, nikdy však nejevil se odpor vůči němu tak jednomyslný jako dnes. A tato jednomyslnost ostatního umělectva a smělost míti vůbec také nějaké mínění a mínění odlišné, a toto mínění které, jak z výše uvedeného znění žádosti vidno, se nevázalo na žádnou osobu tomu neb onomu blízkou,

A. BOUDOVÁ.
ZE SOUTĚŽE UMĚL.
PRŮM. MUSEA. EX
LIBRIS. I. CENA.

— V. MÁRA.
ZE SOUTĚŽE UM.
PRŮMYSL.MUSEA.
KONSOL. CENA I

nýbrž ku věci, sdělení ministerstvu nezůstalo ovšem bez následků. Vyšetřování v rektorátu akademie, dočasné relegování těch žáků krajinářů, kteří ochotně sbírali podpisy žádosti, a vystoupení některých profesorů z Jednoty výtvarných umělců proto, že členové žádost odvážili se podepsati. Mladá generace v »Mánesu« cítila nemožnost společného působení s profesory akademie již před několika léty (třebas i umělecký význam jich ve vývinu našeho umění uznávala), to bylo také jednou z hlavních příčin, proč ruce v »Mánesu« se spojily ku práci, jejíž výsledek je znám. Stejně nepřijemnou je i záležitost nemějšiho významu. Není to tak malicherné, abychom tomu nevěnovali několik těch řádků. Jako v »Mánesu« přede dvěma lety (viz Volné Směry II. ročník), i v Jednotě výtvarných umělců cítěna potřeba ohraditi se již jednou proti Rudolfinu. Se stanoviska uměleckého především, z národnostního pokud se administrativy týče, v druhé řadě však také. Jednota učinila tak brožurou Jednatelskou zprávou, která zavedla příležitost lživé žurnalistice redakce Prager Tagblattu ku článku »Válečný povyk proti německému umění«. Působení těchto listů je v české straně všeobecně známo a nepřekvapí proto nikoho z nás překrucování fakt, přímé, drzé lhaní, které v listech těch je na denním pořádku. Se stejnou chutí vrhly se noviny i tohoto bodu programu všeho umě-

lectva českého, poněvadž v tom jsou všichni za jedno, aby mířice do ciziny a mluvíce o snaze »vyloučiti umění německé z Rudolfina«, přiměly umělecké kruhy ciziny stejným oplácetím českým umělcům. Slova tato, o jichž naprosté lživosti každý byl přesvědčen, vyrušila však prof. V. šl. Brožíka z klidu. On, úplně informován, nedovedl odpovědět jinak, než následujícím přípisem, uveřejněným v Pr. Tagblattu ze dne 2. března 1900, který otiskujeme v plném znění: »Gehrter H. Redakteur! Soeben werde ich auf einen Artikel aufmerksam gemacht, der schon vor mehreren Tagen unter dem Titel »Ein Kriegsruf gegen die deutsche Kunst« in Ihrem sehr geschätzten Blatte erschienen ist. Wollen Sie die Liebenswürdigkeit haben, in geeigneter Weise zu veröffentlichen, dass ich dem Ausschusse des »J. V. U.« die unter dem Titel »Der czechische Verein bildender Künstler« gemeint ist, nicht angehöre. Was meine nationale Aufgabe betrifft, so finde ich dieselbe einzig und allein darin, durch meine Leistungen — so weit ich hiezu überhaupt in der Lage bin — meinem Volke zu dienen, ohne mich dabei gegen Angehörige einer anderen Nationalität zu wenden. Wenn ich daher dem Ausschusse des genannten Vereines angehören würde, so müsste ich es als meine Pflicht erachtet haben, die Fassung eines Beschlusses nicht zuzulassen, der seine Spitze gegen das Rudolfinum kehrt. Bei den heutigen, schon unerträglichen Verhältnissen, bei denen dem Künstler die Existenz ohnehin fast unmöglich gemacht wird, ist das Rudolfinum der einzige Ort, wo ein Wettstreit auf dem Gebiete der Kunst überhaupt noch möglich ist. Indem ich Ihnen, geehrter Herr Redakteur, im Vorhinein den verbindlichsten Dank sage, bitte ich Sie die Versicherung meiner vollsten Hochachtung entgegenzunehmen. Prag, am 1. März 1900. Brožík.« Stylistice sama je příliš jasná, než aby k ní bylo třeba poznámek. Je zde však dále něco, co třeba ještě připomenouti. Pan Brožík postavil se zde na svoje stanovisko, lišící se od stanoviska

A. BOUDOVA.
KVĚTINÁČ. —
ZE SOUTĚŽE.

celé umělecké obce české vůbec. Tato v obou střediscích sdružena, Jednotě výt. umělců i Mánesu, uznává nezbytnost samostatného vystavování, pořádání výstav, o nichž rozhodují umělci sami a ne utrakvisticko-německá společnost přátel umění a jich úředníci, jen pan Brožík má dnes Rudolfinum za jediné místo . . . atd. Jsou mezi mladšími i staršími umělci lidé daleko ne tak situovaní, kteří důsledně Rudolfinu se straní, od těch žádá se obětí, jsou jiní, kteří také vystavují v Rudolfinu, ale vystavují jediné proto, aby existenci svoji uhájili, a činí-li tak, činí s bolestí v duši, snášíce příkoří jim jako umělcům činné — cítíce se na nevlastní půdě, jen pan Brožík se zde cítí doma, on nemusí obět přinášeti, on ohradí se veřejně, že by nepřipustil podobnému usnesení. Jsou dnes, bohudík, poměry jinací, a je to českým umělcům jen ke cti, že jste, pane Brožíku, svoji vůdčí úlohu prohrál a hanebně prohrál, tomu kroku nezamezíte, kdybyste se ohražoval sebe více. Umělci čeští povedou svoji věc k vítězství, třeba se od ní odvrátily Vaše ruce, třeba se odvrátilo od něho i více Vašeho rázu, cítí naopak se všeobecně, že to bez nich půjde lépe a snáze, poněvadž bude jednomyslnějšího a soustředěnějšího pochodu. Je ovšem pro lidi bez kouska svědomí a citu pro společnou věc daleko příjemnější vyhověti těm kruhům, které vládnou mocí, penězi, mocné šlechtě a bohatým kruhům Rudolfinu, než dbáti přízně celé obce umělecké, která nekupuje obrazy a nečiní objednávky.

REDAKCE.

OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÁ KOMORA VYSTAVUJE na světové výstavě v Paříži interieur jako ukázkou

stavu našeho uměleckého průmyslu. Interieur tento byl tyto dny předběžně vystaven v nové budově umělecko-prům. musea. Ponechávajíc si podrobnější referát na dobu pozdější, kdy na místě bude možno stopovati pokrok uměleckého průmyslu našeho a porovnávat jej s pokrokem ciziny, zaznamenáváme zde pouze celkový dojem, jakým práce působila. Interieur proveden byl dle návrhů archit. J. Fanty a Kouly za spolupůsobení celé řady mladších umělců a firem uměl.-průmyslových. Celkový dojem jest příznivý, svědčí též o nemalém nákladu, věnovaném k účelu tomu, i o nemalé péči a snaze autorů. Nám ovšem by méně bývalo více. Jeť prostor, který uváděn jako pracovna bohatého vzdělance českého, tak bohatě dekorován, že první dojem nezve k dalšímu podrobnému shlédnutí. Je zvláštní, že dnes toto označení účelu interieuru přináší sebou již přesnější požadavky co do obsahu i provedení díla. Interieur stejně provedený s označením místnosti výstavní pro řadu vystavujících firem a prací uměleckých nebyl by nutkal k vytknutí těch několik nedostatků v řešení, jaké vykazuje, věnován jsa předstíranému účelu. Prostorově rozdělena místnost ve větší střední část se čtyřmi připojenými menšími kouty, z nichž jeden proveden arch. Koulou, ostatní celá část arch. Fantou.

Různých těch otvorů bylo při rozdělení vhodně použito jako kaple, jídelny, knihovny a pracovny vlastní. Nepříznivé osvětlení postranní, k němuž málo zřetele bylo bráno, zavinilo slabé osvětlení mnohých částí interieuru, jinde zase, jako při obrazu Libuše, náhodou docíleno tím zajímavého stlumeného osvětlení. V barvě podařilo se celkem různé části takového množství spolupracovníků dosti sladit, nepodařilo se tak jen částečně při černo-modrém čalounu stěn a některých dekorativních maleb. Formově jest část arch. Fanty příliš »bohata«. Vliv novějšího hnutí jest zde patrný, ani ne tak ve formě samotné, jako v pravdivosti při použití materiálu. Účelným však použitím toto mnohdy není. Poukazujeme zde pouze

— V. MÁRA.
ZE SOUTĚŽE UM.
PRŮMYSL. MUSEA
KVĚTINÁČ. CENA
II.

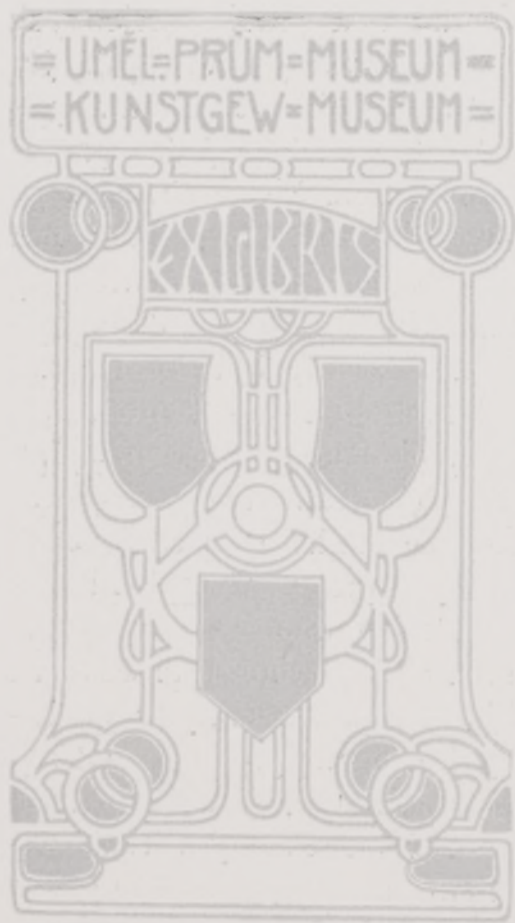
na kožený potah stolu, přespřílišné umístování řezby i kovové dekorace i jiných na nábytku potřebném. Na mnohých místech ještě vadí renaissanční ostrost a hranatost, v celku ale je přece znáti pokrok, jenž jeví se v lehkosti truhlářského detailu oproti dřívější těžkopádnosti. Koula sestrojil ve své části řadu kombinací českých motivů. To co ale vždy při pracích podobného rázu celek pojiti by mělo, silné osobité já, chybí naprosto. Zdá se, že by bylo již správnější, předvésti obecenstvu ciziny ne nápodobeniny, nýbrž skutečně lidové umění, které v mnohých jako v keramice i vyšívání nad tyto i řemeslem i koncepcí vyniká. Bylo by tím obecenstvo ciziny správněji informováno, než touto částí interieuru, který za lidový bude považován.

V TĚCHTO DNECH ODESLÁN PROSTŘEDNICTVÍM RUDOLFINA JISTÝ POČET PRACÍ domácího umění na pařížskou výstavu. Opět jedna z nešťastných exposic, jež posuzována bude jako reprezentace českého umění, kterému však v čas nedopřáno o své věci rozhodovat — a vina toho padá opět v tomto případě na hlavu jednoho vládnějšího výtvarníka než vláda sama, a který kdys celou akci svým byrokratizmem zmařil, a na hlavy těch, kteří za nemožných podmínek práce své zaslali — exposici sehnané na komando s hůry — a ku blamáži přispívají, byť i jednotlivé práce byly dobré, ty ubohý celek nezachrání. Porotě laiků při tom slavně asistovali pánové: V. Brožík (Was meine nationale Aufgabe betrifft, so finde ich dieselbe einzig u. darin, durch meine Leistungen . . . meinem Volke zu dienen . . .), sochař B. Schnirch a architekt J. Schulz; třem pirátům zachována buď paměť, neboť spolehliví »Pappenheimští« »přišli pozdě ale přec«, a že vykonali svoji asistenci dobře svědčí faktum, že sochaři F. Bílkovi vrátili dvě dřevorezby »Orba« a »Podobenství o Velkém Západu Čechů« známé z výstav »Manesa« a vídeňské »Secesse«.

POD HESLEM »LIEBSCHER« V JEDNOM Z POSLEDNÍCH SEŠITŮ »OTTOVA SLOVNÍKU naučného« věnován bratřím K. a A. Liebscherovi »důkladný« článek na 203 řádcích, (M. Aleši naproti tomu jen 74 řádek) v podobě podrobného seznamu všech výrobků zmíněných pánů a jich příjemných vlastností. Důležité momenty se zde dovídáme, že hned na poprvé p. K. L. »v roce 1885 vystavoval o výstavě v Rudolfině kolekci 128 čísel,« jež mají být pro autora polehčující, či právě jej vyzdvihují, neb snad jsou pobídkou ostatním, to žel pan vykladatel ve svém výkladu nevykládá, ale každopádně byl to moment klasifikující k nesmrtelnosti pro Naučný slovník. Dále se dovídáme, že »L. je nadán schopností vybírat si malebné partie krajinářské a upravití je hbitou rukou v zaokrouhlené obrazové celky.« (!) »Cesta L—ova do Bosny a Hercegoviny v l. 1895.—96 přinesla novou notu do jeho tvorby. Nové podněty vyžadovaly zvláštního přednesu, a potřeba zvláštních efektův světelných a jižního ovzduší vzpružila štětec L—ův k zbystrěnému úsilí.« Pana pisatele mrzí, že »je počet jeho obrazů tak značný, že na úplnější výčet jejich tu místa není,« a pro samé vypočítávání nedostal se k tak

značnému počtu okřídlených vět jak u bratra Adolfa, na kterého může být prvnější právem žárliv, neboť o tomto píše: »Tato mnohostrannost tvoření ostala i na dále příznačnou stránkou L—ova nadání, avšak malba dekorativní je přece nejvlastnějším jeho oborem«, dále »že si umí obratně plochu rozvrhnouti, že mu malířské vyjádření myšlenky nečiní obtíže, že má v paměti hojnou zásobu pos a pohybů a efektního vržení draperie, že ovládá kresbu těla lidského a že zručně si dovede vypočísti dojem celkový a barevný efekt vyvážití.« Dále se dovídáme, že »se neuzavírá moderním pokrokům technickým«, že »hluboko procítěna je „Valašská Madona“, na

— J. BENEŠ.
ZE SOUTĚŽE UM.
PRŮM. MUSEA NA
EX LIBRIS. CENA
II.

— J. BENEŠ.
ZE SOUŤEŽE OBCH.
A ŽIVN. KOMORY NA
EX LIBRIS. I. CENA.

níž důkladné studie na místě konané všude jsou zjevné a jejíž tlumená barvoškála a pečlivé technické provedení činí z tohoto obrazu dílo z L-ových nejsympathičtějších« a dále »při ocenění neunavné produktivnosti L-ovy nesmí se zapomenouti též na jeho práce ilustrační«, »pro efektní malebnou manýru«. A teď opět vypočítávání prací, žasnu co vše může být v »Slovníku«?!, práce, o kterých může být psáno nejvýše v lokálkách denních listů; nechci ukazovat na jednotlivé, také ku každé z citovaných vět dalo by se mnoho říci, avšak dost! Chtěl jsem jen poukázat na smutné faktum jak se u nás píše pro dílo, jež má sloužit i budoucím. Známo přec, co takový slovník u nás znamená, 90 procent pišících lidí, jež s velkým altruismem podávají ostatním potravu duševní, živí se z lexikonu a z něhož obsluhují i mrtvé, — přidají nějakou frázi, a hlavně citát, zvláště ale dobře se dělá z nějaké nové politické hvězdy Francie, nám vždy sympathické, — a teď si považte, jak z pochybného pramene na příště. Avšak panu pisateli to nezazlívám, ten je patrně také altruista a dal co měl.

GALLERII STARŠÍCH ČESKÝCH MISTRŮ jsme zahájili v prvním čísle tohoto ročníku Josefem Mánesem — a Mánesem v ní zase pokračujeme. Je v jeho díle tolik málo známých nebo málo přístupných mistrovských kousků — a pérokresba-litografie, jejíž reprodukci dnes přikládáme (vyšla v Bellmanno-

vých »Errinnerungen« v Praze r. 1857 ve dvou tónech), patří k nejrozkošnějším. Je to dokonalý plein-air, s jasným sluncem v pozadí a s průhledným stínem napřed, elegantní jak nějaký genre rokoka a český a svůj, jak to právě Mánes dovedl.

REPRODUKCE PRACÍ E. DEGASOVÝCH, připojené jako doklady k Huysmansovým článkům, zahajují řadu ukázek vynikajících a směrodatných prací umění mimočeského, které hodláme nadále přikládati systematicky a doprovázeti informačními výklady. K tomuto rozšíření prvotního programu listu vede nás jednak okolnost, že se nám až dosud nedostávalo přísně uměleckého výběru moderní zahraniční produkce a přesvědčení, že porovnávání dnešních snah našeho umění s metami, které si vytýčili a jichž často již dostihli umělci jinde, může nám býti jen ku prospěchu. Po ukázkách umění impresionistického připojených k článkům Huysmansovým přineseme postupně, pokud místo dovolí, aspoň hlavní vrcholky dnešního umění všech národů. — Že největší část listu i hlavní snaha redakce bude nadále věnována umění domácímu, nemusíme snad ani zvláště podotýkati.

DEVÁTOU SOUTĚŽ VYPISUJÍ »VOLNÉ Směry« na návrh původní vazby svého ročníku, přístupnou umělcům českým. Návrhy barevně kreslené (neb v původním materiálu), v původní velikosti tak, by dle těchto knihařská práce provádět se mohla, zaslány budtež do